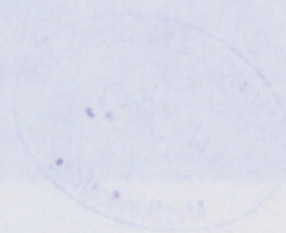

920
H76

Hollós Kornélia

életéről gyűjtött anyag

Budapest, a kézirat 1972. 2. évből.

NYELVTUDOMÁNYI ÉRTÉKELŐ

Hollós Kornélia

Budapest c. folyóirat 1878. 3. számából.

KEDVES ÉLET ÉS TUDOMÁNY!

Hollósy Kornélia énekesnő születésének 150. évfordulóján illő eloszlátunk azt a tévedést, hogy a

NEMZET CSALOGÁNYA

elnevezés csupán *Blaha Lujza* személyéhez kötődött. Blaha Lujza ugyanis még alig volt hétéves, amikor *Vas Gereben* író és lapszerkesztő Hollósy Kornéliát már felruházta e megtisztelő címmel.

Hollósy Kornélia 1827. április 13-án a *Temes* megyei *Gertyenyesen* született. Apja, *Korbuly Bogdán* szamosújvári örmény polgár a kincstári pusztát bérelte ott, és szarvasmarhákat hizlalt a *pesti* meg a *bécsi* vásárookra. Korbuly 1832-ben megvásárolta bérletét, s az azzal járó adománylevélen nevét *Hollósyra* magyarosította.

Kornélia Temesváron tanult, majd amikor alig tizenöt éves korában elhatározta, hogy énekesnő lesz, örökségét kikérve *Bécsben* és *Milánóban* képezte tovább magát.

1845-ben a görögországi *Korfuban* lépett színpadra, s onnan még abban az évben a *turini* (Torino) operához szerződött.

1846 elején a *bukaresti* olasz operában vendégszerepelt, s amikor onnan visszatérve akkor már *Pesten* élő szüleinek a lakásán házi hangversenyt adott, szép hangjára felfigyelt *Petrichevich Horváth Lázár* író. Ő aztán több cikket írt róla, s e híradások nyomán a *pesti Nemzeti Színház* is meghívta vendégszereplésre az énekesnőt.

Alig két fellépésre volt csak szükség, és Hollósy Kornélia mind a kritikusokat, mind a pesti közönséget meghódította. 1846 augusztusában *első lírai énekesnőnek* szerződött a Nemzeti Színház.

Négy évig lépett föl *Pesten* mint a város legkedveltebb, legnépszerűbb művésznője. A költők verseket írtak hozzá, arcképeit közölték a lapok...

A szabadságharc leverése utáni önkényuralom idején — akárcsak a Nemzeti Színház első drámai énekesnője, *Schodelné* — ő is külföldre szerződött. Előbb *Bécsben*, majd *Varsóban* lépett fel. Szerződésének le-

(Folytatás a 951. oldalon)

Az Élet és Tudomány 1977. VII. 29-i számából.

KEDVES ÉLET ÉS TUDOMÁNY!

(Folytatás a 930. oldalról)

jártakor egyaránt hívták a *szentpétervári*, a *nápolyi* és az *amszterdami* operához, de a meghívásokat visszautasítva hazatért, s egy évre ismét a Nemzeti Színházhoz szerződött.

1852 áprilisában férjhez ment *Lenovics József*hez, és visszavonult a színpadtól. *Erkel Ferenc* kérésére lépett csak fel újra 1854-től a Nemzeti Színházban, s végleges visszavonulásáig, 1862-ig tagja maradt annak.

Hollós Kornélia nemcsak *harminc* opera koloratúrszopránját énekelte kiválóan, hanem a *magyar népdalokat* is. Az önkényuralom éveiben különösen ezek előadásával vívta ki a közönség rajongását.

A *nemzet csalogányának* 1857-ben, harmincadik születésnapja alkalmából nevezte őt el Vas Gereben. Az író emlékező sorai abba a *díszalbumba* íródtak, amelyet a kor neves költői, írói és művészei nyújtottak át Hollós Kornéliának.

Amikor 1862-ben végleg búcsút mondott a Nemzeti Színháznak, *vidéki körútra indult*, és *huszonöt* magyar városban lépett fel jótékony célú hangversenyeken vagy operaelőadáson. 1864-ben színpadi ruhatárát szétajándékozta pályatársnői között, és *Dombegyházára* költözött. Ezután már csak egy-egy emlékűnnepélyen jelent meg. Influenzajárvány vitte sírba 1890 februárjában.

1903-ban róla nevezték el a *makói* színházat, s ott *szobrát* is elhelyezték. Az épületet utóbb lebontották, Hollós Kornélia szobra elveszett. Sírját is eltüntették. Így most már csak Makó egyik utcaneve idézi fel emlékét a nemzet *első* csalogányának...

Korbuly Domokos

✱

HOLLOSY KORNÉLIA JULIA KLÁRA /gertyenyesi/ színésznő, sz 1827.

április 13-án a temes megyei Gertyenyesen. Apja Korbuly Bogdán - nevét csak 1832 ben változtatta Hollosyra, midőn I. Ferenc császártól "gertyenyesi" előnévvel nemességet kapott. Anyja Csasz Magda, nagyhirű pesti orvosprofeszornak Csasz Martonnak volt a nővére. Tíz testvére közül 0 volt a legfiatalabb, s születése anyja életében került.

Holloysy Kornéliát iskoláztatás végett apja egy temesvári zárdába adja, ahol a zárda énektanárának /Zimmerman nyugalmazott tenorista/ feltűnt a serdülő lányka gyönyörűsoprán hangja. Kornélia 11 éves koraiban elhatározta, hogy énekesnő lesz. Szülei örültek a tehetségének, de hallani sem akartak arról, hogy énekesno legyen.

15-éves korában kikérte apai örökségét és Bécsbe ment, hogy Salvi Máté udvari operai igazgató tanítványa legyen. Egy évi tanulás után Donizetti már nagy reményre jogosító tehetségnek tartotta s lamperti Ferenc milánói énekmesterhez ajánlotta be. Itt két évig tanult s mint kész művésznő ment Corfuba, hol 19 éves korában már "Ernani" ban Elvirát énekelte. /1845/ Innen Turinban a királyi operához ment s itt aratott fényes sikerei hívták fel a figyelmét a híres Carl asszonynak rá, aki bukaresti staggionetársulatához 3 hónapra szerződtette./1846/ Nagysikerű bukaresti szereplés után hazajön s 1846 junius 4-én Temesvárott mutatkozott be kiterjedt rokonságának és a magyaroknak. Temesvári és külföldi sikerei után Ráday Gedeon gróf főigazgató 1846 julius 23-án "Lindá" ban léptette fel az akkor éppen Pesten vendégszereplő Alboni Marietta világhírű alténekesnővel. Még néhány nagysikerű fellépés után minden intrika dacára 1846 augusztus 24-én 4000,-t tiszteletdíj és két jutalomjáték fejében első lyrai énekesnőnek szerződtették a pesti Nemzeti Színházhoz.

Szerződtetése a színház és a magyar opera történetének egy sikerekben gazdag fejezetét nyitotta meg. További működése azonban megszakadt, mert a szabadságharc leverését követő zavaros időkben 1849 végén megválnak a Nemzeti Színházról.

1850 május juniusában Bécsben ötször nagy sikerrel vendégszerepel. Varsóban 13 hónapon keresztül vendégszerepel, s szerez dicsőséget a magyar névnek.

1852.április 21-én férjhez ment Lanovics Józsefhez, Csanád megye későbbi főispánjához s előbb Egerben- hol Gyula fia született- majd Bécsben, a száműzött Lanovics érsek közelében laktak ahol második fia, Ferenc született.

1853 őszén, midőn a Nemzeti Színház válságos helyzetben került, a vezetőség, főleg Erkel Ferenc kérésére 6 szerepben díj nélkül fellépett s miután a közönségnek nagyon tetszett 1854 zaráskán a Nemzeti Színház szerződtette 8505,-t fizetéssel. 1862.julius 20-ig tagja is maradt a színháznak.

Az 1854-1862-ig terjedő időszak Hollósy Kornélia művészetének fénykora. Nem túlnagy terjedelmű, de páratlan csengésű hangja, ragyogo trillái világhírű énekesnővé avatták s megszerezték neki a "nemzet csalogánya" nevet.

Több mint 40 azoknak az operáknak a száma melyekben fellépett. Ernani, Traviata, Rigoletto, Alvajáro,, Norma, Linda, Hammermori Lucia, Szeyvilay borbély, Tell Vilmos, Cár és ács, Márta, Szirén, Báléj, Észak csillaga, Dinorah, Don Pasquale, Furitánok, Bájital, Windsori vig nők, Don Juan, Othello, s a magyar szerőktől a Kunok, Benyovszky, Ilka, Hunyady László, Bánk Bán, Erzsébet, Báthory Mária, Morsinay Erzsébet, Vanda, Képzelt beteg Tudor Mária, Székely leány, Bonvenuto Cellini, Szép Ilonka stb azok az operák melyekben kiváló tehetségét ragyogtatta.

Hire hamarosan szüretjé a haza határán, sok külföldi meghívást kapott de nem ment. Művészetének valóságos nemzeti missziója volt, a legszomorubb időkben - az abszolútizmus idején - midőn a hazafiság alig nyilatkozott meg másban mint egy egy magyar művész lelkes ünneplésében. Erre gyakran adott alkalmat, mert a magyar nép és mődalokat is olyan rendkivőli bájjal és magyaros érzéssel énekelte mint elotte még senki, utána is csak Blaha Lujza.

Igen jelentős szerepe volt a mult század 50-60-as éveinek társadalmi életében is. Midőn 1854-ben Pécsből hazajöttek házukban olyan társadalmi, művészeti, sőt politikai szalonélet alakult ki, melyekben résztvett az akkori közélet minden számottevő tagja, ahol a társadalom politika, művészet és irodalom vezetői találkoztak, ahonnan nem egy döntő gondolat indult ki.

Annak ellenére, hogy a színpadon sikereit egymásután aratta 35. életéve felé közeledve kezdett komolyan foglalkozni a színpadtól való visszaélés gondolatával. 1862. július 29-én Erkel "Bánk Bán" jának Melinda szerepében bucsuzott el. Az ország közönsége nevében Keményi Ede, Erkel Ferenc, Ábrányi Kornél, Mosonyi Mihály, Timay, Szigligeti és Gressy Gábor babérkoszorút tette a fejére és gazdag ajándékokkal halmozták el.

Az a bucsuest azonban még nem jelentette Kollósy Kornélia teljes visszavonulását. Hátra voltak még azok a vidéki városok melyek korábban vendégszereplésre hívták, s melyeknek azt ígerte, hogy a színpadtól való megválás után vendégszerepel náluk. 1862-ben kezdte meg körutját Debrecen, Kolozsvár, Zamosujvár, Pécs, Marosvásárhely, Kassa, Léva, Miskolc, Balasagyarmat, Rimaszombat, Szatmár, Nagyvárad - 1862 novemberében táviratilag Bukarestbe hívják, hogy az ott működő olasz operatársulatot mentse meg. 1863 márciusában tér vissza s folytatja megszakított körutját. Makó, Szabadka, Baja, Csákosvár, Sopron, Rozsnyó, Nagyszombat, Kőszeg, Szombathely, Pécs, Győr, Székefehérvár, Eszthely, Balatonfüred, Komárom, Sátoraljaujhely, Ungvár, Moson, azok a helyek hol fellep. Az egyes városok versenyeznek érte, úgy fogadják mint királynőt aki nemcsak gyönyörködtet, de jót is tesz. Felleptidijainak felét ugyanis mindig jótékony célra, ovoda, zeneiskola létesítésére adta.

1864 nyarán végleg elhagyta a fővárost s férje dombegyházi birtokára költözött.

Színpadi ruháit szegényebb színésznőknek ajándékozta, pompás himzett jelmezeit pedig egyházi ruhákká alakította át. A dombegyházi birtokon a munkásnép ép úgy megszerette mint egykor a színház közönsége. Utoljára nyilvánosan Liszt Ferenc felkérésére a Nemzeti Zenede 25 éves jubileumán 1865-ben énekelt oly csodálatosan szépen, hogy Liszt Ferenc csodálkozva kérdezte tőle miért hagyta ott a színpadot? Ő azonban családjának akart élni.

Férjét, krivinai Kovonics Józsefet 1879-ben Vasánád megye főispánjává nevezte ki a király. A megyének két évtizeden keresztül volt a főispánja.

Dombegyházi birtokukról gyakran belátogattak Makóra s élénken résztvettek a társadalmi életben. Kollósy Kornélia utolsó nyilvános szereplése 1888 szeptember 7-re esik midőn Vasánádpalotán Kelemen Lászlónak az első magyar színiigazgatóna emlékoszlopát leplezték le, ahol ő volt az ünnepség védasszonya.

1890. február 10-én a nagy infleunza járványba halt meg. Emlékére a hálás Csákosvár a makói színházat "Hollósy Kornélia Színháznak" nevezte el, melynek díszcsarnokát mellszobrára díszíti: nevére tanulmányi ösztöndíjat alpitottak, s Makó város egyik utcája is a nevét viseli. Arcképe a Szépművészeti Múzeum történelmi Arcképcsarnokában megtalálható.

HOLLOSY KORNÉLIA életének feldolgozásával Diósszilági Sámuel dr.

korházi főorvos, színészettörténész foglalkozott./Sz: 1882.márc.
22-én Makón ./ Különösen Hollosy Kornéliára vonatkozó színészettör-
téneti adatok feldolgozásával foglalkozott. Nagyobb cikkei:
"Hogyan szerzötték Hollosy Kornélit a Nemzeti Színházhoz?" = Maros
Csanádi Lapok, 1904.90.sz.

"Hollosy Kornélia bucsuja" 1862-ben." = Maros-Csanádi Lapok, 1904.41 sz.
Hosszabb életrajzi bevezetést írt a Hollosy Kornélia emlékalbumá-ba/Makó
1927/ 1929-ben elkezdte Hollosy Kornélia és a magyar opera c.munkáját.

HOLLÓSY KORNÁLI JULIA KLÁRA /gesztenyesi/színésznő.

SzI 1827. április 13-án.

Temes megyei Gertenyesen. Apja Korbuly Bogdán - nevét csak 1832-ben változtatta Hollósira, midőn I. Ferenc császártól "Gesztenyesi" előnévvel nemességet kapott.

Anyja Csasz Magda, a nagyhirű pesti orvosprofesszornak Csasz Mártonnak volt a nevére. Tíz testvére közül, ő volt a legfiatalabb, a születése anyja életébe került.

Hollósi Kornáliát iskoláztatás végett apja egy temesvári zárdába adja, ahol a zárda énektanárának /Zimmerman nyugalmazott tenorista/ feltűnt a sersülő lányka gyönyörű szoprán hangja. Kornélia 11 éves korában elhatározta, hogy énekesnő lesz. Szülei örültek a tehetségének, de hallani sem akartak arról hogy énekesnő legyen.

15. éves korában kikérte apai örökségét és Bécsbe ment. hogy Salvi Máté udvari operai igazgató tabitványa legyen. Egy évi tanulás után Dozinetti már nagy reménységgel jogsító tehetségnek tartotta, a lam-perti Ferenc milánói énekmesterhez ajánlotta be. Itt két évig tanult, s mint kész művész ment Corfuba, ahol 19 éves korában már "Ernini" ban Elvirát énekelte. /1845/ Innem turinban a királyi operához ment s itt aratott fényes sikerrel hívták fel a figyelmet a híres Carl asszonymnak rá, aki bukaresti staggieetársulatához 3 hónapra szerződ-tette. 1846/ Nagysikerű Bukaresti szereplés után hazajön s 1846 június 4-én Temesvárott mutatkozott be kiterjedt rokonságának és a magva-roknak. Temesvári és külföldi sikerei után Ráday Gedeon gróf főigaz-gató 1846. július 23-án "Lindában" léptette fel az akkor éppen pes-ten vendégszereplő Albani Marietta Világhírű alténekesnővel. Még néhány nagsikerű fellépés után minden intrika dacára 1846. augusz-tus 24-án 4000 Ft. tiszteletdíj és két jutalomjáték fejében első lírai énekesnőnek szerződtek a Pesti Nemzeti Színházhoz. Szerződésének és a színház és a magyar opera történetének egy sikesek-ben gazdag fejezetét nyitotta meg. További működése azonban megsza-kadt, mert a szabadságharc leverését követő zavaros időkben 1849. végén megvált a Nemzeti Színházról.

1850. május júniusában Bécsben nagy sikerrel vendégszerepel. ~~Varsóban~~ 13 hónapon keresztül vendégszerepel, s szerez dicsőséget a magyar névnek.

1852. április 21-én férjhez ment Lanovics Józsefhez a Csanád megyei későbbi főispánjához, s előbb egerben - hol Gyula fia született - majd Bécsben a száműzött Lanovics érsek közelében laktak ahol második fia, Ferenc született.

1853 őszén, midőn a Nemzeti Színház válságos helyzetbe került a veze-tőség, főleg Erkel Ferenc kérésére 6 szerepben díj nélkül fellépett s miután a közönségnek nagyon tetszett 1854. tavaszán a Nemzeti Szin-ház szerződte, 8505, Ft. fizetéssel. 1862. július 20-ig tagja és maradt a színháznak.

Az 1854-1862.-ig terjedő időszak Hollósi Kornélia művészetének fény-kora. Nem túlnagy terjedelmű, de páratlan csengé sű hangja, ragyo-gó trillái világhírű énekesnővé avatták, s megszerezték neki a "nemzet csalogánya" nevet.

Több mint 40 azoknak az operáknak a száma melyekben fellépett. Enmani, Traviéta, Rigolettó, Alvajáró, Norma, Linda, Lammermoori Lucia, Sevillisi borbély., Puritánok, Bájital, Szirén Báléj, Észak csillaga, Dinorac, Don Pasgualo, Puritánok, Bálital, Windaroi vig nők, Vnda Képzelt beteg Tudor Mária, Székely leány Szép Ilonka stb operák amelyhen kiváló tehetségét ragyogtatta.

Hire hamarosan tulerjedt a haza határán eok külföldi meghívást kapott de nem ment.

Művészetének valóságos missziója volt a legszomorubb időszakban az abszolutizmus idején, midőn a hazafiásg alig nyíhatkozott meg másban mint egy egy magyar művész lelkes megünneplésében Egyre gyakran adott alkalmat, hogy , mert a magyar nép és műdalokat is olyan rendkívüli bájjal irt és magyaros érzéssel éneklete mint még senki más előtte, utána is csak Blaha Lujza.

Igen jelentős szerepe volt a mult század 50-60 éveinek társadalmi életében is. Midőn 1854.-ben Bécsből hazajöttek házukba olyan társadalmi, művészeti, politikai haazonélet alakult ki, melyben résztvett az akkori közélet minden számottevő tagja ahol a társadalom politikai művészet, és irodalom vezetői találkoztak, ahonnan nem egy döntő gondolat indult ki. Abhak ellenére hogy a szinpadon a sikereit egymás után aratta, 35. életéve felé közeledve kezdett komolyan foglalkozni a szinpadtól való visszaélés gondolatával. 1862- július 29-én Erkel "Bánk Bán" jának Melinda szepepében Kornél, Mosonyi Mihály , Zimai, Szigligeti és Egressy Gábor babérkoszrut tette a fejére és gazdag ajándékokkal halmozták el.

Ez a bucsuest azonban még nem jelentette Hollósi Kornélia teljes v visszavonulását Hátra voltak még azok a vidéki városok akik korábban vendégszereplésre hívták meg, s melynek azt ígérte hogy a szinpadtól való megválás után vendégszerepel náluk.

1862-ben kezdte meg kórutját Debrecen, Miskolc, Kolozsvár, Ballasagyarmat, Nagyvárad, 1862- novemberében táviratilag Bukarestbe, hívják, hogy azott működő olasz operatársulatot mentse meg.

1863. márciusában tér vissza s folytatja megszakított kórutját. Makó, Szabadka, Baja, Kposvár, Sopron, Bozsony. Sátoraljaujhely Pécs, Ungvár, Losoncz, azok a helyek ahol fellép. Az egyes városok versenyeznek érte, ugy fogadják mint a királynőt aki nemcsak gyönyörköd-tet, de jót is tesz. Felleptidijainak felét ugyanis mindég jótékony-célra, ovoda, zeneiskola létesítése adta.

1864 nyarán végleg elhagyta a fővárost s férje dombegyházi birtokára költözött.

Szinpadi ruháit szegényebb színésznőknek ajándékozta, pompás himzett jelmezeit egyházi ruhákká alakította át. A dombegyházi birtokon a munkásnép éppen uyg megszerette mint egykor a színház közönsége. Utoljára nyilvánosan LisztFerenc felkérésére a Nemzeti Zenede 25. éves jubileumán 1865-ben éneket oly csodálatosan szépen, hogy Liszt Ferenc csodálkozva kérdezte tőle miért hagyta ott a szinpadot.

O azonban a családjának akart élni.

Férjét, Krivinaí Lonovics Józsefet 1879-ben Csanád megye főispán-jává nevezte k9 a király. A megyének két évtizeden át volt a főis-pánja.

Dombegyházi birtokukról gyakran belátogattak Makóra s élénken résztvettek a társadalmi életben. Hollósi Kornélia utolsó nyilvános szereplése 1888 szeptember 7-re esik, midőn csanádpalotán Kelemen Lászlónak az első magyar sziniigazgatónakemlékoszlopát lehlezték le, ahol O volt a védünnepség védasszonya. 1890. február 10-én a nagy influenza járványban halt meg, Emlékére a hálás utókor a makói Színházat Hollósi Kornélia Színháznak nevezte el, melynek előcsarnokát mellszobra disziti : nevére tanulmányi ösztöndíjat alapítottak Makó város egyik utcája is a nevét viseli- Arcképe a Szépművészeti Muzeum Történelmi Arcképcsarnokában megtalálható.

HOLLÓSI KORNÉLIA életének felsolgozásáaál Diószilágyi Sámuel dr. korházi főorvos, színésztörténetiró fogalalkozott./sz: 1882. március 22-én Mskón. / Különösen Hollósi Kornéliára vonatkozó színésztörténeti adatok feldolgozásával foglalkozott- Nagyobb cikkei:

"Hogyan szerződtek Hollósi Kornéliát a Nemzeti Színházhoz?" == Maros Csanádi lapok, 1904,90- sz.

Hollósi Kornélia bucsuja 1862-ben. " = = Maros - Csanádi Lapok, 1904.41 sz.

Hosszabb életrajzi bevezetést irt a Hollósi Kornélia emlékalbumá-ba / Makó 1927/ 1929-ben elkezdte Hollósi Kornélia és a magyar opera c. munkáját-.